

Наталія Коваліско

Львів, Україна

ВАЛІДНІСТЬ МАГІСТЕРСЬКИХ ПРОГРАМ УКРАЇНСЬКИХ ВУЗІВ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОСВІТИ

Розгортання суспільного та політичного діалогу у сфері реформування системи вищої освіти України зумовило актуальність дослідження. Цей діалог з різним ступенем інтенсивності мав місце протягом всієї історії незалежної України, але з прийняттям нового Закону «Про вищу освіту» він набуває неабиякої важливості, адже система вищої освіти відіграє важливу роль і у побудові свідомого громадянського суспільства.

Модернізація системи вищої освіти в Україні має деякі спільні ознаки з Болонським процесом, але за більшістю напрямів вона йому не відповідає. Це пов'язано з тим, що вихідні концепції такої модернізації з початку реформування у сфері освіти не були зорієнтовані на інтегрування національної системи освіти в Європейський простір. Вони більшою мірою мали «внутрішній» характер і переважно зводилися до «прилаштування» системи вищої освіти до нових внутрішніх реалій. На сучасному етапі концепцію реформування вищої освіти слід докорінно переглядати та створювати дієві програми послідовного її зближення з європейським освітнім і науковим простором.

У нашій державі впроваджено розробку національних стандартів для визнання кваліфікацій, порівнюваних із загальноєвропейськими стандартами визнання кваліфікацій. В Україні студенти всіх ВНЗ III-IV рівнів акредитації здобувають двоциклову підготовку (бакалаври-магістри) відповідно до болонських принципів.

З метою забезпечення якості вищої освіти та її інтеграції в європейське та світове освітнє співтовариство у 2010 році було розроблено та схвалено

Міністерством освіти та науки «Концепцію організації підготовки магістрів в Україні». Виходячи з високої динаміки сучасного ринку праці, необхідності орієнтації магістрів на його конкретні сегменти та з метою максимально ефективного використання науково-педагогічного потенціалу вищих навчальних закладів було запропоновано здійснення підготовки магістрів за спеціальностями та освітніми програмами.

Освітні програми підготовки магістрів поділені на:

- дослідницькі, що передбачають поглиблення досліджень в одній з наукових галузей;
- професійні, що передбачають розвиток професійних та формування управлінських компетенцій у певній галузі професійної діяльності;
- кар'єрні, що передбачають вдосконалення (просування) здобутих теоретичних знань і практичного досвіду для кар'єрного зростання та підготовки до здійснення управлінської діяльності.

У статті зроблено висновки, що забезпечення сприятливих умов для мобільності студентів, привабливості освітянських послуг та можливість працевлаштування, які повністю сприяють студентському самовиявленню є прерогативою, компетенцією і обов'язком держави перед молоддю України, системою української освіти та перед європейською співдружністю.

Нині можна констатувати, що незважаючи на певні досягнення у сфері освіти, які забезпечує нова соціополітична система (демократичність, гнучкість, незаідеологізованість), в масовому вимірі освіта стала менш якісною, а переважна більшість випускників вищих навчальних закладів (особливо нових) не конкурентоспроможна на європейському ринку праці. Це зобов'язує менше говорити про власні досягнення, а все більше аналізувати світові та європейські тенденції реформування освіти і відповідно до цього послідовно вдосконалювати освітянську сферу діяльності в Україні.

Ключові слова: магістерська програма, вища освіта, болонські принципи, валідність тощо.

Актуальність теми обумовлена розгортанням суспільного і політичного діалогу у сфері реформування системи вищої освіти України. Цей діалог з різним ступенем інтенсивності мав місце протягом всієї історії незалежної України, але з прийняттям нового Закону «Про вищу освіту» він набуває неабиякої важливості, адже система вищої освіти відіграє важливу роль і у побудові свідомого громадянського суспільства.

Модернізація системи вищої освіти в Україні має деякі спільні ознаки з Болонським процесом (уведення ступеневої системи освіти), але за більшістю напрямів вона йому не відповідає. Це пов'язано з тим, що вихідні концепції такої модернізації з початку реформування у сфері освіти не були зорієнтовані на інтегрування національної системи освіти в Європейський простір. Вони

більшою мірою мали «внутрішній» характер і переважно зводилися до «прилаштування» системи вищої освіти до нових внутрішніх реалій.

Болонські домовленості ставлять за мету вирівняти якість освіти в окремих країнах, йдеться про організацію спеціальних, незалежних від урядів і міжнародних організацій, акредитаційних агенцій. Якість підготовки фахівців в Україні вирішальним чином залежить від умов навчання, рівня професорсько-викладацького колективу, матеріальної бази ВНЗ. Але чи зможе на сучасному етапі Україна у підготовці фахівця конкурувати з країнами, які вкладають у розвиток освіти, професійної підготовки на кілька порядків більше коштів і можливостей (США, Японія, Німеччина, Англія та ін.). Ще однією з вимог є встановлення спеціальних стандартів транснаціональної освіти, які також пов'язані з матеріальними ресурсами (інтернет-навчання, мультимедійні технології тощо). Отже, з огляду на означені проблеми на сучасному етапі йдеться про докорінне реформування вищої освіти щодо перегляду та створення дієвих програм послідовного її зближення з європейським освітнім і науковим простором.

Відповідно до болонських принципів в Україні було впроваджено розробку національних стандартів для визнання кваліфікацій, порівнюваних із загальноєвропейськими стандартами. Студенти всіх ВНЗ III-IV рівнів акредитації здобувають двоциклову підготовку (бакалаври-магістри). Програми другого циклу (магістра) вивчаються у контексті диверсифікації програм за критеріями академічності та професійності. Нині в Україні пропонується післябакалаврська програма магістра наук і програма «Спеціаліст», яка більше зорієнтована на практичну діяльність випускника. Ступінь «спеціаліста» згідно нового закону «Про вищу освіту» буде скасовано. Отримання ступеня бакалавра означатиме здобуття повної вищої освіти. Останній набір на «спеціалістів» та «молодших спеціалістів» відбудеться в 2016 році. Всі, хто вже отримав ступінь спеціаліста автоматично будуть прирівняні до магістрів.

Слід зазначити, що впровадження в кінці 1990-х років програм магістерської підготовки мало скоріш демонстраційний, ніж змістовний характер. Ці програми слабо відрізнялись від програм підготовки спеціалістів (наприклад, кількома дисциплінами), не мали реальної наукової спрямованості, не були належним чином забезпечені викладацьким складом та дослідницьким обладнанням. На жаль, наступні роки не привели до того, що вітчизняна модель магістерської підготовки стала відповідною сучасним моделям розвинутих країн. Цикл магістерської підготовки залишається дуже коротким (найчастіше один рік), що не дає можливості забезпечити належний зміст та якість підготовки. Ці програми недостатньо орієнтовані на проведення наукових

досліджень та міждисциплінарний характер сучасного наукового пошуку, не забезпечено можливостей для побудови гнучкої траєкторії навчання та мобільності студентів. Магістратура спрямована на підготовку наукових та викладацьких кадрів, у той час як світова практика дає чимало взірців використання цих програм як школи лідерів у професійній та бізнесовій діяльності.

З метою забезпечення підвищення якості вищої освіти та її інтеграції в європейське та світове освітнє співтовариство ще у 2010 році було задекларовано «Концепцію організації підготовки магістрів в Україні» [Про Концепцію...] Виходячи з високої динаміки сучасного ринку праці, необхідності орієнтації магістрів на його конкретні сегменти та з метою максимально ефективного використання науково-педагогічного потенціалу вищих навчальних закладів було запропоновано здійснення підготовки магістрів за спеціальностями та освітніми програмами.

Освітні програми підготовки магістрів були поділені на:

- Дослідницькі, що передбачають поглиблення досліджень в одній з наукових галузей. Згідно Концепції дослідницькі програми підготовки магістрів мають бути дворічними. Загальний термін навчання в дослідницькій магістратурі (на базі трирічного бакалаврату) та аспірантурі (у сучасних термінах) має складати шість років. Такі програми здійснюються лише за денною формою навчання.

- Професійні, що передбачають розвиток професійних та формування управлінських компетенцій у певній галузі професійної діяльності. Професійні програми підготовки магістрів за заочною формою навчання передбачали термін навчання на 0,5 року більший від денної.

- Кар'єрні, що передбачають вдосконалення (просування) здобутих теоретичних знань і практичного досвіду для кар'єрного зростання та підготовки до здійснення управлінської діяльності.

Кар'єрні магістратури розглядають як один із видів післядипломної освіти і розглядаються як узагальнення ідей бізнес-освіти. Кар'єрна магістратура призначена для навчання осіб, які вже здобули рівень магістра (дослідницького та професійного) та мають досвід не менше трьох років практичної фахової діяльності. Впродовж життя людина може здобути будь-яку кількість дипломів кар'єрних магістрів. Кар'єрні магістратури не підлягають державній акредитації (громадська акредитація здійснюється за ініціативою навчальних закладів) і передбачають видачу дипломів вищих навчальних закладів. Визнання цих дипломів – питання роботодавців.

Відповідно до класифікації програм випускники можуть отримати дипломи професійного, дослідницького та кар'єрного магістра. Важливість цього розподілу виходить з необхідності відділити підготовку майбутніх наукових і науково-педагогічних працівників, а також посилити практичну спрямованість професійних магістерських програм.

У цій же концепції йшлося про створення міжуніверситетських та міжнародних спільних магістерських програм. Основою для їх здійснення мають бути договірні зв'язки між навчальними закладами, в яких мають бути передбачені механізми взаємного визнання дисциплін, кредитів та періодів навчання, а також наявність двох керівників магістерської роботи. У разі здійснення спільної програми двома вітчизняними університетами з акредитованим за магістерським рівнем напрямом підготовки (спеціальністю) може видаватись спільний диплом двох навчальних закладів державного зразка. У разі здійснення спільної програми українським та закордонним університетом можуть видаватись дипломи одного або двох з них. Ще однією з можливостей є включене навчання, коли під час навчання в магістратурі студент протягом півріччя проходить навчання за аналогічною програмою в іноземному університеті [Про Концепцію...].

Вищі навчальні заклади і роботодавці обговорюють також питання про варіативність таких магістерських програм – магістра академічного і магістра професійного профілю, зорієнтованого на практичну діяльність. Для прикладу, йдеться про програми для магістрів технічних спеціальностей – магістр наук, магістр інженерії.

Можна виділити три ключові зміни, переваги новоприйнятого «Закону про вищу освіту» [Закон «Про вищу освіту»...] щодо розвитку магістерських програм в Україні.

1. *Можливість навчатися на міждисциплінарних магістерських програмах* – передбачаються можливості вступу до вищого навчального закладу для здобуття ступеня магістра на основі ступеня бакалавра, здобутого за іншою спеціальністю, за умови успішного проходження додаткових вступних випробувань з урахуванням середнього бала документа про вищу освіту бакалавра.

Одним із наріжних каменів сучасної вищої освіти є розвиток гнучких траєкторій навчання як запоруки здатності випускника вищу зайняти своє місце на ринку праці. Це зумовлює потребу всіляко заохочувати й підтримувати можливість зміни профілю навчання в процесі отримання повної вищої освіти. У реальному житті такою поворотною точкою найчастіше стає момент вибору випускником бакалаврату магістерської програми. У світовій освітній

практиці загальноприйнятий вільний вибір бакалавром магістерської спеціальності (на основі своїх здібностей, нахилів, перспективності спеціальності, її затребуваності на національному й міжнародному ринку праці). При цьому вступ на магістерську програму іншого профілю, ніж у період бакалаврату, на думку президента Міжнародного фонду досліджень освітньої політики Т. Фінікова, є цілком природним явищем. Нині це зумовлено також випереджальним розвитком міждисциплінарних магістерських програм, що стали тепер велінням часу [Онищенко, 2013].

До прийняття закону «Про вищу освіту» в українській вищій школі переважно не можна було змінювати профіль навчання до завершення повної вищої освіти. Безперспективність такого стану речей, закріпленого наприкінці 1990-х років, його неадекватність зобов'язанням України, взятим під час входження в Європейський простір вищої освіти, нарешті усунуто.

«Перехресний вступ» на магістерські програми – поширена практика у світі. Дуже часто нові професії народжуються на стику різних спеціальностей. Оскільки вища освіта повинна носити випереджальний характер, порівняно з ринком праці, університети мають цілковите право самостійно вирішувати, з якими базовими знаннями бакалаврів можна допускати до конкурсу до магістратури за певними спеціальностями. Практика, коли бакалавр завершує навчання за однією спеціальністю і вступає на магістра за іншою, може бути дуже доречною для багатьох професій. Наприклад, студент має наміри стати журналістом і писати про фінанси та економіку. Ступінь бакалавра він може отримати як економіст, а потім освіту у журналістиці здобуватимете саме в магістратурі. Закон «Про вищу освіту» саме й створює можливості для справжньої університетської автономії. Зокрема, рішення щодо того, за якими спеціальностями, до якої магістратури можна набирати бакалаврів певних спеціальностей, він відносить до повноважень вчених рад вищих навчальних закладів.

На думку ще одного експерта Т. Добко, на загал йдеться про розумні межі у переході з одного освітнього напрямку на інший. Справді, неможливо зробити фізика з філолога. Але, скажімо, досить консервативні німецькі університети не бачать проблеми в прийнятті на магістерку з біології особи з дипломом бакалавра з хімії, фізики чи навіть математики, а на магістерську програму з соціології приймають бакалаврів будь-якого напрямку.

В Америці ще простіше. Всі вступники на магістерку повинні скласти GRE (Graduate Record Examinations). На більшість напрямів треба скласти загальний GRE, а на окремі напрями (це переважно природничі й технічні науки) вимагають складати предметний GRE. Загальний GRE вимірює verbal reasoning

(здатність аналізувати і оцінювати письмовий матеріал, зв'язки між концепціями та думками), quantitative reasoning (здатність розв'язувати задачі, передусім математичного характеру та аналізу даних) і analytical writing (здатність до критичного мислення та письмових аналітичних навичок) [Онищенко, 2013].

Безперечно, і в європейській, і американській практиці є інші, додаткові засоби для перевірки відповідності вступника на магістерку обраному напрямку. Багато уваги звертають на рекомендації професорів, мотиваційні листи самих вступників, опис виконаної академічної роботи на попередньому, бакалаврському рівні навчання тощо. Для студентів, котрим бракує попередньої підготовки в якомусь одному-двох секторах обраного магістерського напрямку, можуть запропонувати pre-master, тобто прослухати кілька додаткових курсів для надолуження знань і навичок. Тому багато уваги під час вступу звертають на вмотивованість студента і його здатність долати виклики навчання, що значною мірою може компенсувати брак формальної освіти на бакалаврському рівні. Знову ж таки, працює здоровий глузд, який оберігає від крайнощів повної анархії і повної забюрократизованості у цьому процесі.

На Заході правила гри визначають самі університети й академічні спільноти, що краще за міністерського чиновника знають, якими знаннями і навиками має володіти вступник, аби виконати високі вимоги магістерського навчання [Онищенко, 2013].

2. *Другим здобутком Закону є додаток до диплома європейського зразка, який є невід'ємною частиною диплома магістра, що містить структуровану інформацію про завершене навчання. У додатку до диплома міститься інформація про результати навчання особи, що складається з інформації про назви дисциплін, отримані оцінки і здобуту кількість кредитів ЄКТС, а також відомості про національну систему вищої освіти України.*

Документ про вищу освіту державного зразка видається вищим навчальним закладом тільки за акредитованою освітньою програмою. За неакредитованою освітньою програмою вищі навчальні заклади виготовляють і видають власні документи про вищу освіту у порядку та за зразком, що визначені вченою радою вищого навчального закладу.

У разі здобуття особою вищої освіти за узгодженими між вищими навчальними закладами, у тому числі іноземними, освітніми програмами вищі навчальні заклади мають право виготовляти та видавати спільні дипломи за зразком, визначеним спільним рішенням учених рад таких вищих навчальних закладів.

У разі здобуття вищої освіти одночасно за двома спеціальностями (спеціалізаціями) вищий навчальний заклад має право виготовляти та видавати подвійний диплом за зразком, визначеним вченою радою вищого навчального закладу [Закон «Про вищу освіту»...].

Слід відзначити, що в Україні вперше цього року такий додаток європейського зразка отримали випускники-бакалаври, спеціалісти та магістри.

3. *І третя складова – це мобільність студентської молоді.* У новому законі задекларовано розширення основних напрямів міжнародного співробітництва: участь у програмах двостороннього та багатостороннього міждержавного і міжуніверситетського обміну студентами; створення спільних освітніх і наукових програм з іноземними вищими навчальними закладами, науковими установами, організаціями; направлення осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах України, на навчання у закордонних вищих навчальних закладах відповідно до міжнародних договорів України, а також договорів між такими вищими навчальними закладами та іноземними партнерами тощо.

Українські студенти за результатами соціологічних досліджень Фонду «Демократичні ініціативи» та фірми «Ukrainian sociology service», проведених у березні 2012 року прагнуть до мобільності: внутрішня мобільність приваблює 43,9% опитаних, а міжнародна мобільність – 69,6%, причому ці показники зростають з рівнем успішності навчання. На жаль, цих студентів немає, чим втішити: всередині країни у таких обмінах брали участь лише 1,9% опитаних, у програмах обміну із закордонними ВНЗ – 4,6%. Останній показник видається реальним лише з урахуванням учасників короткотермінових навчальних поїздок [Входження національної системи..., 2012, с. 43].

Загалом, Україна відноситься до країн з переважанням від'їзної мобільності над в'їзною. Найбільша кількість іноземних студентів в Україну приїждить з Туркменістану, Китаю, Російської Федерації, Індії та Йорданії. Водночас, ще більша кількість українських громадян здобуває вищу освіту за кордоном.

За останні п'ять років кількість українських студентів, які виїхали за кордон на навчання, зросла на третину – з 21,5 тис. до 32,6 тис. осіб. Про це свідчать дані, зібрані Центром дослідження суспільства (ЦДС) на основі інформації міністерств, статистичних відомств і асоціацій університетів різних країн [Світяшук].

До десятки лідерів за підсумками 2012/2013 року входять Польща, Німеччина, Росія, Чехія, Італія, США, Іспанія, Франція, Канада та Австрія. Однак протягом останніх восьми років українці неодноразово змінювали свої

пріоритети. Одні країни поступово втрачають прихильність наших абітурієнтів (США, Молдова та Швеція), інші з перемінним успіхом тримають число громадян України серед своїх студентів на приблизно однаковому рівні (Німеччина, Росія, Франція, Угорщина та Болгарія). Проте більшість країн фіксує постійне збільшення кількості українців у своїх університетах (Польща, Чехія, Італія, Іспанія, Канада, Австрія, Великобританія, Австралія, Швейцарія та ін.). Польща є єдиною країною, де українські громадяни складають найчисельнішу групу серед усіх іноземних студентів - 37%. Протягом останніх років польські університети неабияк активізували свою роботу на українському освітньому ринку. Демографічна криза та відтік власної молоді за кордон спонукає шукати абітурієнтів в Україні, де географічна, мовна та культурна близькість лише сприяють цьому. За результатами минулого навчального року Польща вийшла на перше місце серед країн, які обирали українці у пошуках кращої вищої освіти. Різноманіття стипендіальних програм, право безкоштовного навчання людям із польським корінням, лояльні умови вступу (визнання атестату) та прийнятні ціни вже декілька років схилили українців на користь польських вишів. Минулорічний стрибок від 6321 до 9620 студентів-українців був забезпечений у першу чергу широкою рекламною кампанією, яка ще більше захопила Центр та Схід України і була націлена одразу на випускників шкіл, а не лише на майбутніх магістрів [Українських студентів...].

Водночас США і Швеція втрачають популярність. Експерти, як зазначається, не змогли зібрати дані про кількість українців, які навчалися в 2012-2013 навчальному році у Росії. Але інформація за кілька останніх років свідчить: популярність російських вузів спочатку зростала, а потім пішла на спад: у 2003 - 2004 роках російські дипломи отримали 3120 українців, у 2010 – 2011-му – 4919, а в 2011 – 2012 роках – 4644.

Така тенденція, на думку експертів, пов'язана з непріоритетністю українських студентів для Росії: при постійно зростаючій кількості бюджетних місць для іноземців тільки 210 з 4644 наших співвітчизників не платили за навчання. У Чехії, для порівняння, тоді ж з 1636 студентів-українців за навчання платили тільки 30 [Світящук...].

За результатами опитувань українських та європейських студентів, а також урядових експертів з європейських країн основними перешкодами до міжнародної мобільності виступають:

1. загальною проблемою є брак коштів, що особливо гостро відчувається у зв'язку з низьким рівнем життя в Україні.
2. Серйозні перешкоди для українців створюють недостатній рівень знання іноземних мов та візові складності, що не є настільки вагомим в Європі.

3. Проблема з рівнем знань іноземних мов є спадщиною навчання в середній школі, а візові складності є наслідком політичного фактору. Натомість, серед перешкод європейці виділяють особисті обставини, проблеми з визнанням та організацію навчання, що українськими студентами не сприймаються як вагомні перешкоди [Входження національної системи..., 2012, с. 43].

Підводячи підсумки, слід виділити, на нашу думку, певні умови для майбутніх випускників магістерських програм, які, на жаль, є найважчими для виконання в Україні:

1. Мобільність – важлива якісна особливість європейського простору, вона передбачає мобільність студентів, викладачів, науковців між вищими навчальними закладами та між державами. Досвід навчання українських студентів та докторантів в країнах Європейського простору вищої освіти та наукових досліджень показує відсутність суттєвих перешкод академічного характеру. Більшість проблем, що виникають на шляху продовження навчання, пов'язані з матеріальними (відсутність власних фінансових ресурсів, обмеженість міжнародних грантових та кредитних програм), адміністративними (отримання віз, дозволу на часткове працевлаштування) та мовними проблемами. Але, коли йдеться про інтернаціоналізацію освіти, що є освітянським крилом глобалізації, зусилля держави мають бути ексклюзивними.

2. Привабливість ВНЗ для студентів – це комплексна компонента, яка включає перспективу для кар'єри, що надає університет; якість та вартість навчання; вартість проживання; доступність побутових послуг; наявність стипендіальних програм; повага до європейських та світових цінностей, відсутність міжнаціональних та релігійних конфліктів; відповідність європейським освітянським стандартам тощо.

3. Працевлаштування – це третій принцип, що лежить в основі забезпечення прав молодій людині на транснаціональну освіту. Болонська декларація підтвердила, що можливість влаштування на роботу – це основне питання для вищих закладів у всій Європі; це стратегічна мета, яка не має альтернативи. Працевлаштування – це індикатор успіхів всього Болонського процесу в цілому. Він настільки важливий, що в дискусіях про доцільний термін навчання на будь-якому рівні учасники дійшли висновку, що навчатися, використовуючи принцип «навчання через усе життя», треба доти, поки не знайдеш роботу.

Таким чином, забезпечення сприятливих умов для мобільності студентів, привабливості освітянських послуг та можливості працевлаштування, які

повністю сприяють студентському самовиявленню є прерогативою, компетенцією і обов'язком держави перед молоддю України, системою української освіти та перед європейською співдружністю.

References:

Входження національної системи вищої освіти в європейський простір вищої освіти та наукового дослідження : моніторинг. дослідж. : аналіт. звіт / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. Фонд дослідж. освіт. політики» ; кер. авт. кол. Т. В. Фініков. – К. : Таксон, 2012. – 54 с.

Закон «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>.

Онищенко О. На перехресті: автономія чи уніфікація? 18 січня 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/EDUCATION/na-perehresti-avtonomiya-chi-unifikaciya.html>

Про Концепцію організації підготовки магістрів в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/6670

Світязук І., Стадний Є. Академічна міграція [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cedos.org.ua/system/attachments/files/000/000/050/original/AcademicMigration_CSR.pdf?1404815631

Українських студентів, які навчаються за кордоном, за 5 років побільшало на третину [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbnews.com.ua/ua/news/113194/>

Nataliya Kovalisko
Lviv, Ukraine

Validity of Master Programs of Ukrainian Universities in the Context of European Education

Timeliness of the topic is due to the deployment of public and political dialogue in the reform of higher education in Ukraine. This dialogue with different degrees of intensity occurred throughout the history of independent Ukraine, but with the adoption of new law «On Higher Education» it becomes of great importance, because the higher education system plays an important role in building a conscious civil society.

Modernization of higher education system in Ukraine has some common features with the Bologna process (introduction of step education system), but for most areas it does not correspond to the Bologna process. This is due to the fact that the original concepts of this modernization since the beginning of reform in education sphere have been focused on the integration of the national education system in the European space. They had more «internal» character and mainly confined to «attachment» of the higher education system to new domestic realities. At present the concept of reform of higher education should be fundamentally

supervised as well as effective programs of its consistent convergence with European educational and research space.

In our country the development of national standards for the recognition of qualifications, compared with the European standards for the recognition of qualifications has been introduced. In Ukraine, students of all universities of III-IV accreditation levels get two cycle training (bachelors - masters) in accordance with the Bologna principles.

Second cycle programs (Master's degree) are studied in the context of diversification of programs for academic and professional criteria. Today, in Ukraine after-Bachelor Program of Master of Science and «Specialist» program is offered, which is more focused on the practice of graduate (last admission under the new law on education and qualification level of specialists will be held in 2016). Higher educational institutions and employers also discuss the question of variation of such Master programs as Master of academic and Master of professional profile which is oriented to practical activity. For example, these are programs for M.Sc. specialties - Master of Science, Master of Engineering.

To ensure the quality of higher education and its integration into European and world educational community in 2010 «Concept of organization for masters in Ukraine» was developed and approved by the Ministry of Education and Science. Based on the rapid pace of modern labor market, the need for guidance of masters on its specific segments and with the aim to maximize the use of scientific and pedagogical potential of higher educational institutions the preparation of masters in educational programs has been offered.

Educational programs for masters are divided into:

- research involving deepening of research in one of the scientific fields;*
- professional providing professional development and the formation of managerial competence in a particular area of professional activity;*
- careers which require improvement (promotion) of theoretical knowledge and skills for career development and preparation for the implementation of management activities.*

According to the classification of programs there are professional, research and career master's diplomas. The importance of this distribution is based on the need to separate training of future scientific and teaching staff, and strengthen the practical orientation of professional master's programs. Career Masters Course can be seen as a form of post-graduate education. A special type of postgraduate education should become a Career Masters Course, which is regarded as a generalization of the ideas of business education. Career Masters Course is designed to teach individuals who have earned master's degree (research and professional) and have experience of at least three years of practical professional activities. Throughout life a person can get any number of career masters diplomas. Career Masters Courses do not have state accreditation (public accreditation is made at the initiative of academic institutions) and anticipate degree-granting of higher educational institutions. It depends on the employers whether they recognize such diplomas or not.

Advantages and achievements of newly adopted «Law on Higher Education» for the development of master programs in Ukraine are the following:

1. *Interdisciplinary Master's Programs – a person may enter a higher educational institution to obtain a master's degree on the basis of a bachelor's degree, obtained at another speciality, providing successful passage of additional entrance examinations for the average points of the instrument of a higher educational degree.*

2. *Diploma Supplement of the European standard is an integral part of the master's degree that provides structured information about completed education. The Diploma Supplement provides information on learning outcomes of a person which includes information about the names of subjects, the estimates and the number of ECTS credits gained as well as information on the national higher educational system of Ukraine. In Ukraine, for the first time this year, bachelors and masters received such Diploma Supplement of the European standard.*

3. *Mobility of student's youth – the expansion of the main directions of international cooperation has been declared: participation in programs of bilateral and multilateral international and inter-university students exchange; establishment of joint educational and research programs with foreign universities, research institutions and organizations; referral of students enrolled in higher educational institutions of Ukraine, to study in foreign universities in accordance with international treaties of Ukraine, as well as agreements between these universities and international partners, etc.*

However, one should say, in our point of view, about three necessary and sufficient principles for future graduate programs that, unfortunately, are the most difficult to fulfill in Ukraine:

1. *Mobility – an important quality feature of European space, it provides mobility of students, professors and researchers between universities and between states. In Ukraine systemic inconsistency, visas, economic characteristics of our country, after all the difference between living standards in Ukraine and the EU all these are preventive features of the mobility. But when it comes to the internationalization of education, which is a kind of educational wing of globalization, the government should be exclusive.*

2. *The attractiveness of universities for students – a great weight complex component that includes career prospects which university provides, quality and cost of education, cost of living, availability of public services, the availability of scholarship programs, respect for European and world values, the lack of international and religious conflicts, compliance with European educational standards, etc.*

3. *Employment is the third principle underlying the protection of rights of young person on global education. The Bologna Declaration confirmed that the possibility of employment – is the main issue for higher institutions in Europe; this strategic objective has no alternative. Employment is an indicator of the success of the Bologna process in general. It is so important that in the debate on the appropriate*

term of study at any level the participants agreed that a person should study, using the principle of «learning through life», until he or she will find a job.

Thus, providing favorable conditions for mobility of students, the attractiveness of educational services and employment opportunities that fully promotes student self-expression is the prerogative, competence and responsibility of the state to the youth of Ukraine, the Ukrainian educational system and to the European Community.

Today we can say that despite some achievements in education, which a new socio-political system provides (democracy, flexibility, small influence of ideology) in mass measuring education has become less qualitative and the vast majority of graduates of higher educational institutions (especially new ones) is not competitive on the European labor market. It requires less talk about personal achievements and more analysis of global and European trends in education reform and in accordance with this consistent improvement of the educational sphere in Ukraine.

Keywords: *master's program, higher education, the Bologna principles, validity etc.*